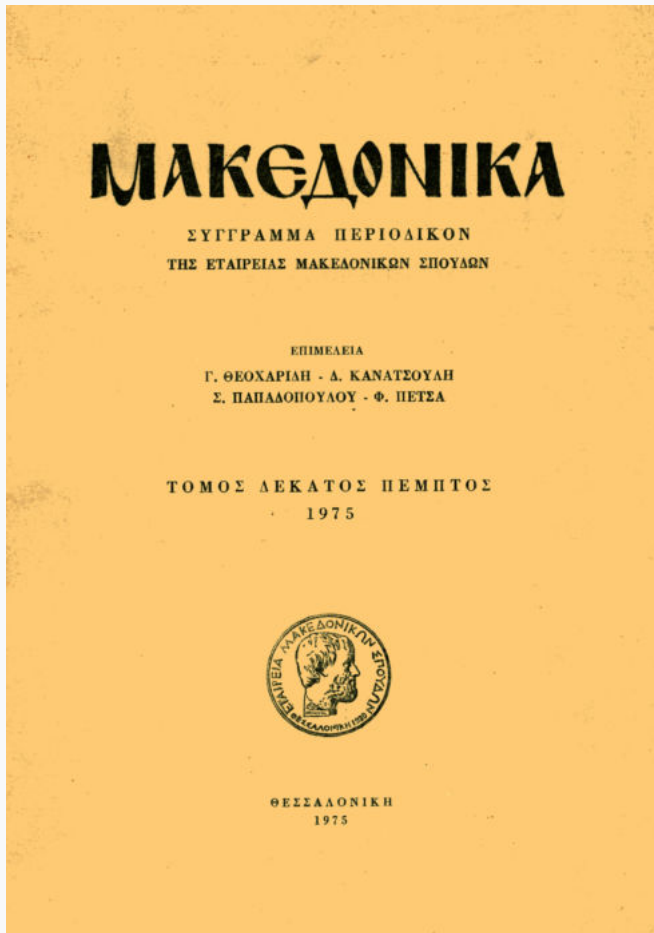

Μακεδονικά

Τόμ. 15, Αρ. 1 (1975)

Το εκκλησιαστικόν καθεστώς των μητροπόλεων της Βορείου Μακεδονίας από του 1913 μέχρι σήμερα

Αθανάσιος Αγγελόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.606](https://doi.org/10.12681/makedonika.606)

Copyright © 2014, Αθανάσιος Αγγελόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αγγελόπουλος Α. (1975). Το εκκλησιαστικόν καθεστώς των μητροπόλεων της Βορείου Μακεδονίας από του 1913 μέχρι σήμερα. *Μακεδονικά*, 15(1), 28–44. <https://doi.org/10.12681/makedonika.606>

ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ 1913 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἐφαρμόζον τὴν θεμελιώδη κανονικὴν ἀρχὴν Του, «τὰ ἐκκλησιαστικά εἶωθε συµμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς», ἐξησφάλισε τὴν νομοκανονικὴν ὑπόστασιν τῶν μητροπόλεων τοῦ μακεδονικοῦ χώρου ἐν καιρῷ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τούτου ἐκ τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους τῶν ἐτῶν 1912 καὶ 1913.

Οὕτω, αἱ μητροπόλεις τῆς κυρίως Μακεδονίας, αἱ ἐντὸς τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας εὐρεθεῖσαι¹, ὡς καὶ τῶν ἄλλων γεωγραφικῶν διαμερισμάτων τῆς Ἠπείρου², τῶν Νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους³ καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης⁴, ἐχειραφετήθησαν τὸ 1928 διὰ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως «Περὶ τῆς διοικήσεως τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν» καὶ διὰ τοῦ νόμου 3615 «Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῶν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς Ἑλλάδος Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου»⁵.

Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω χειραφετήσεως αὐτῆ συνιστᾶ ἰδιόμορφον νομοκανονικὸν καθεστῶς, κατὰ τὸ ὅποιον αἱ μητροπόλεις αὗται ἐξακολουθοῦν νὰ ἀνήκουν μὲν ὀργανικῶς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διοι-

---

1. Αἱ μητροπόλεις τῆς Μακεδονίας, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτῆς Πράξεως, εἶναι ἐν συνόλῳ 21: α) Βεροίας καὶ Ναούσης, β) Γρεβενῶν, γ) Δράμας, δ) Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλωπίας, ε) Ἐλευθερουπόλεως, στ) Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου, ζ) Θεσσαλονίκης, η) Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου, θ) Κασσανδρείας, λ) Καστορίας, ια) Κίτρους, ιβ) Λαγκαδᾶ, ιγ) Πολυανῆς καὶ Κίλκισιου, ιδ) Σερβίων καὶ Κοζάνης, ιε) Σερρῶν καὶ Νιγρίτης, ιστ) Σιδηροκάστρου, ιζ) Σισανίου καὶ Στατίστης, ιη) Φιλιππῶν, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ιθ) Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἐορδαίας, κ) Σταυρουπόλεως καὶ Νεαπόλεως καὶ κα) Καλαμαριῆς καὶ Νέας Κρήνης. Αἱ δύο τελευταῖαι ἰδρύθησαν τὸν Μάιον τοῦ 1974.

2. Αἱ μητροπόλεις τῆς Ἠπείρου, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928, εἶναι 4: α) Δρυϊνουπόλεως, Παγωνιανῆς καὶ Κονίτσης, β) Ἰωαννίνων, γ) Νικεπόλεως, Πρεβέζης καὶ Φιλιππιάδος καὶ δ) Παραμυθίας, Φιλιππῶν καὶ Γηρομερίου.

3. Αἱ μητροπόλεις τοῦ Ἀρχιπελάγους, αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτῆς Πράξεως, εἶναι 5: α) Λήμνου, β) Μηθύμνης, γ) Μυτιλήνης, δ) Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ ε) Χίου.

4. Αἱ μητροπόλεις τῆς Δυτικῆς Θράκης, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἰδίας Πράξεως, εἶναι 4: α) Ἀλεξανδρουπόλεως, β) Διδυμοτεῖχου καὶ Ὀρестιάδος, γ) Μαρωνείας καὶ δ) Ξάνθης.

5. Τὰ κείμενα τῆς Πράξεως τοῦ 1928 καὶ τοῦ Νόμου 3615 εἰς τὸ ἔργον: Κίτρου Β α ρ ν ὶ β α Τ ζ ω ρ τ ε ἰ τ ο υ, Ἡ καταστατικὴ νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1967, σ. 52-59 καὶ 163-165.

κοῦνται ὁμῶς ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους και δὴ κατὰ παρακλητικὴν ἐντολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν «ἐπιτροπικόν» και ὑπὸ ὠρισμένους «γενικοὺς ὄρους», συμφώνως πρὸς τὴν Πατριαρχικὴν και Συνοδικὴν Πράξιν τοῦ 1928¹.

Αἱ μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ βορειότερον ἄκρον τῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον ἐνεσωματώθη εἰς τὸ «Ἡνωμένον Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν και Σλοβένων», ἐξεχωρήθησαν ὑπ' Αὐτοῦ διὰ τῆς νομοκανονικῆς ὁδοῦ εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν. Οὕτω, ἀντιπροσωπία τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῶν Σέρβων και τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας μετέβη τὸν Αὐγουστον τοῦ 1919 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν², διὰ νὰ ζητήσῃ πρῶτον τὴν ἀνασύστασιν τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου και δευτέρων τὴν κανονικὴν χειραφέτησιν πασῶν τῶν μητροπόλεων τοῦ Βασιλείου τοῦτου³, αἱ ὁποῖαι μέχρι τοῦ 1913 εὐρίσκοντο ὑπὸ τῆν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου⁴. Αἱ μητροπόλεις αὐταὶ τῆς Βορείου Μακεδονίας, πλὴν τῶν ἄλλων ἐν Σερβίᾳ⁵, ἦσαν τέσσαρες: Δεβρῶν και Βελισσοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν και Ἀχριδῶν, Στρωμνίτης και τμήμα τῆς ἐπισκοπῆς Πολυανῆς⁶ (χάρτης 1).

1. Περὶ τοῦ νομοκανονικοῦ καθεστώτος τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν τῆς Ἑλλάδος βλ. εἰδικότερον Κ. Β α β ο ὄ σ κ ο υ, Ἡ νομοκανονικὴ ὑπόστασις τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν, Θεσσαλονικὴ 1970 (ἐπανεκδόσις 1972).

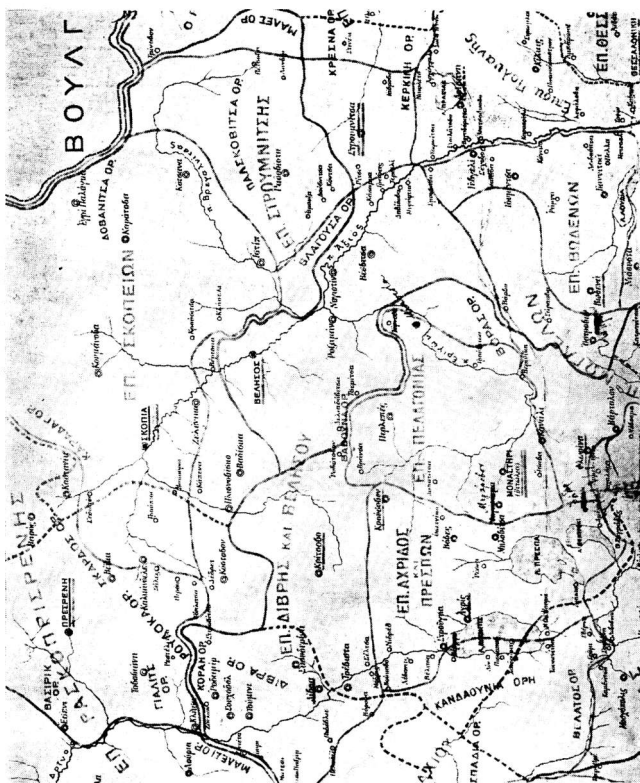
2. Ἡ ἀντιπροσωπία ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν: Ρ. Gavrilović, С. Mitrović, S. Ljubobratić, T. Ruponić, τοῦ ἱερέως St. Dimitriević και τοῦ διακόνου E. Piperković. Βλ. D. I l i e v s k i, Avtokefalnost na Makedonskata Pravoslavna Crkva (=Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Μακεδονικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας), Skorje 1972, σ. 102-103. Σχετικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινούπολει διαπραγματεύσεων βλ. εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν», τ. 3 (1919), σ. 515 και 585-586.

3. R. G r u j i ć, Srpska Patrijaršija (=Τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον), «Narodna Enciklopedija», τ. 4 (1929), σ. 354-355. Πρβλ. και D. S t r a n j a k o v i ć, Ujedinjenje Srpske pravoslavne crkve i obnova Pečke patrijaršije 1918-1922 (=Ἡ χειραφέτησις τῆς Σερβικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας και ἡ ἀνασύστασις τοῦ Πατριαρχείου Πεκίου 1918-1922), «Glasnik Srpske Pravoslavne Crkve», τ. 4 (1962), σ. 143, D. P e t r o v i ć, Ujedinjenje Srpske Crkve i obnova Patrijaršije (=Ἡ χειραφέτησις τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας και ἡ ἀνασύστασις τοῦ Πατριαρχείου), «Srpska Pravoslavna Crkva», σ. 361-368 και Ἄ. Ἀ γ γ ε λ ο π ο ὄ λ ο υ, Ἡ Σερβικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, Θεσσαλονικὴ 1968, σ. 266-268.

4. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν τοῦ 1920 εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» τ. 4 (1920), σ. 602.

5. Ἐπὶ τῆ βάσει τῆς Συνοδικῆς Ἀποφάσεως τοῦ 1920 αἱ χειραφετηθεῖσαι μητροπόλεις τοῦ Πατριαρχείου ἐκτὸς τῆς Βορείου Μακεδονίας ἦσαν τῶν Σκοπίων εἰς Παλαιὰν Σερβίαν, Βοσνίας, Ἐρσεκίου, Σβορνίκου και Βανιαλούκας-Βιχάτσης εἰς Βοσνίαν και Ἐρζεγοβίνην.

6. Τὰ ἐπίσημα πατριαρχικά κείμενα τοῦ 1920 και 1922 ὁμιλοῦν ἐσφαλμένως περὶ ὀλοκλήρου τῆς ἐπισκοπῆς Πολυανῆς εἰς τὰς ὑπὸ ἐκχώρησιν ἐπαρχίας, διότι τὸ βορειὸν τμήμα μόνον τῆς ἐν λόγῳ ἐπαρχίας μετὰ τῆς ἑδρας αὐτῆς, τῆς Δοϊράνης, περιελήθη εἰς τὰ νέα σύνορα τῆς Σερβίας. Τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τῆς ἐπαρχίας Πολυανῆς, ἐντὸς τῶν νέων ἐλληνικῶν συνόρων μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους συμπεριληφθὲν, συνιστᾷ μὲ ἕδραν τὸ Κιλκίς

Χάρτης 1. Αἱ μητροπόλεις Ἀγρίδος, Βελγκράδου, Πελαγονίας καὶ Στρομνιτίσης
εἰς Β. Μακεδονίαν καὶ Σκοπίων καὶ Ρασκοπρασένης εἰς Σερβίαν

(Ἀρχεῖον Ε.Μ.Σ)

Κατόπιν σχετικῶν διαπραγματεύσεων ὑπεγράφη τὴν 17 Μαρτίου 1920 ἀρμόδιως Σύμβασις μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, τὴν δὲ ἐπομένην (18 Μαρτίου 1920) ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου ἢ Συνοδικῆ Ἀπόφασις πρῶτον τῆς χειραφετήσεως τῶν εἰς τὴν Σερβίαν περιελθουσῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν Βόρειον Μακεδονίαν καὶ τὴν Σερβίαν καὶ δευτέρον τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τοῦ Καρλοβικίου καὶ τῶν δύο Δαλματικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ζάρας καὶ τοῦ Καττάρου εἰς μίαν «Αὐτοκέφαλον Ἠνωμένην Ὁρθόδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων»¹.

Ἡ χειραφετήσις αὕτη, ὡς προελέχθη, ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν ἐν Σερβίᾳ νέων τοπικῶν καὶ ἐδαφικῶν συνθηκῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου σύμφωνος πρὸς τὴν ἀρχαίαν κανονικὴν ἀρχὴν καὶ τάξιν τῆς διευθετήσεως καὶ προσαρμογῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως πρὸς τὰς ἐκάστοτε πολιτικὰς καὶ ἐδαφικὰς μεταβολὰς διὰ λόγους πρακτικῆς ὠφελείας «τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ χριστιανύμῳ λαῷ»².

Ἡ ἀνωτέρω Ἀπόφασις, ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τοῦ μητροπολίτου Προύσης Δωροθέου, καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου³, ἀντικατεστάθη ἀργότερον διὰ τοῦ κανονικοῦ Πατριαρχικοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τῆς 19 Φεβρουαρίου 1922 (εἰκ. 1), τοῦ Πατριάρχου Μελετίου Δ⁴. Διὰ τοῦ τόμου τούτου πρῶτον ἀνεγνωρίζετο ἡ Ἠνωμένη Σερβικὴ Ἐκκλησία ὑπὸ τὰς προεκταθείσας δύο προϋποθέσεις καὶ δευτέρον ἀνασυνιστάτο τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον. Ἡ ἐπίσημος τελετὴ παραδόσεως τοῦ Τόμου τούτου ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἀντιπρο-

---

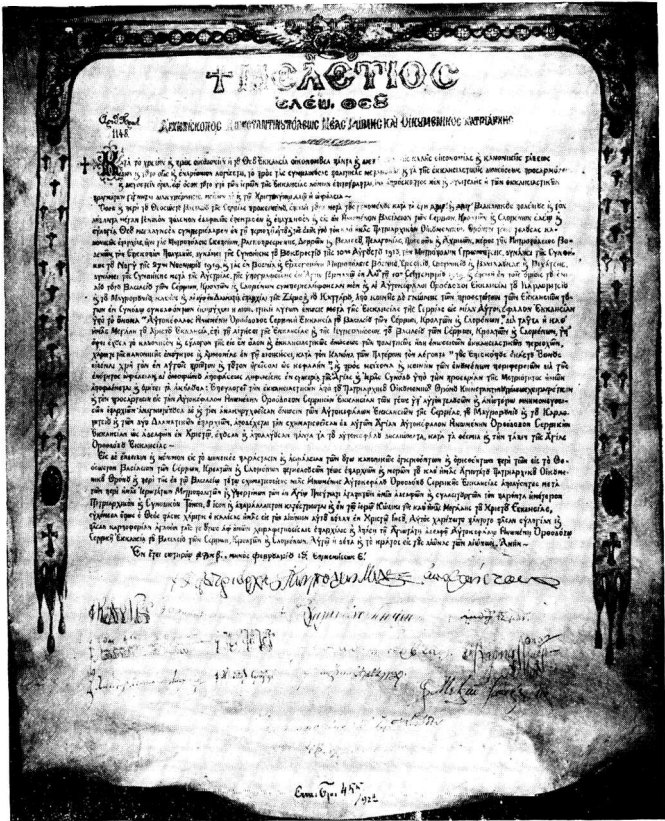
τὴν ἐπαρχίαν Πολυανῆς καὶ Κιλικισίου, ὡς μίαν τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν. Λεπτομερέστερον βλ. Ἄ. Ἀγγελόπουλου, Αἰξέναι προπαγάνδα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πολυανῆς κατὰ τὴν περίοδον 1870-1912, Θεσσαλονίκη 1973, σ. 125, ἔνθα λεπτομερῆς χάρτης τῆς ἐπαρχίας Πολυανῆς (χάρτης 2).

1. Τὸ πᾶν ἐκείνην τῆς Συνοδικῆς Ἀποφάσεως τοῦ 1920 βλ. εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν», τ. 4 (1920), σ. 602-603.

2. Αὐτόθι, σ. 602: «...Τάξις καὶ ἔθος κανονικόν ἐστὶ τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως οἰκονομῆν καὶ συμβιβάζειν πρὸς τὰς συμβαινούσας πολιτικὰς μεταβολὰς καὶ πρὸς τὴν τούτων καὶ ταῦτα κατὰστασιν ἀπὸ προνοίας κατὰ τὸ προσήκον προσαρμύζειν καὶ διευθετεῖν χάριν τε τῆς ἀπροσκόπου καὶ λυσιτελεστεράς αὐτῶν διεξαγωγῆς καὶ εἰς μείζονα τὴν ὠφέλειαν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ χριστιανύμῳ λαῷ».

3. Αὐτόθι, σ. 603: «Ὁ Καισαρείας Νικόλαος, ὁ Κυζίκου Κωνσταντῖνος, ὁ Ἀμασειᾶς Γερμανός, ὁ Πισιδείας Γεράσιμος, ὁ Ἀγκύρας Γερβάσιος, ὁ Αἴνου Ἰωακείμ, ὁ Βιζύης Ἄνθιμος, ὁ Σηλυβρίας Εὐγένιος, ὁ Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀγαθάγγελος, ὁ Τυρολόης καὶ Σερεντινίου Νικηφόρος, ὁ Δαρδανελλιῶν καὶ Λαμψάκου Εἰρηναῖος».

4. Βλ. τὸ κείμενον τοῦ Τόμου εἰς τὸ πρῶτότυπον καὶ εἰς σερβικὴν μετάφρασιν εἰς «Glasnik Srpske Pravoslavne Crkve», τ. 4 (1962), σ. 143-145 καὶ «Pravoslavljje», 83-84 (1970), σ. 14, φωτοτυπία δὲ τοῦ ἰδίου εἰς D. P i e v s k i, Avtokefalnosta, ἔ.ἀ., σ. 96 καὶ ἐντάθθα.

Εἰκ. 1. Ὁ Πατριαρχικός καὶ Συνοδικὸς Τόμος τοῦ 1922 περὶ τῆς κανονικῆς χειροαφτήσεως τῶν μητροπόλεων τῆς Βορείου Μακεδονίας

Εἰκ. 2. Ὁ Ἐξάρχος τοῦ Ὄκρυμμένου Πατριαρχείου μητροπολίτης Ἀνωσείας Γεωμανὸς Καρβαγγέλης ἐπὶ ἐγκαταστάσεως τοῦ τόμου τοῦ 1922 εἰς Βελγιάδι

Εἰκ. 3. Ὁ μητροπολίτης Βελιγραδίου Δημήτριος Ραβλοβίτς, πρῶτος πατριάρχης τοῦ ἀνασταθέντος Σερβικοῦ Πατριαρχείου 1920-1930

φυλετισμός¹ ἔχει υπόστασιν εἰς πολυεθνῆ κράτη ἀπὸ πολιτειακῆς καὶ κοσμικῆς πλευρᾶς, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὁμως «ἐστὶ τι ξένον καὶ ὄλως ἀδιανόη-

πρὸς αἰτιολογίαν τοῦ ὄρου περὶ φυλετισμοῦ. Ἐν αὐτῇ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκθεσις διαφωτί-
ζουσα τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν τοῦ φυλετισμοῦ», δίδεται ἡ κάτωθι ἐρμηνεία περὶ τοπικῶν
Ἐκκλησιῶν: «...πᾶσαι αἱ ἀπ' ἀρχῆς κατὰ μέρος συστάσαι χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἦσαν
τοπικαί, τοὺς πιστοὺς ὠρισμένης πόλεως ἢ ὠρισμένης τοπικῆς περιφέρειας περιλαμβάνουσαι
ἄνευ φυλετικῆς διακρίσεως· διὸ καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως συνήθως ἢ τῆς χώρας, οὐχὶ
δὲ ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς καταγωγῆς τοῦ πληρώματος αὐτῶν προσωνυμοῦνται. Ἐν πρώτοις ἡ Ἐκ-
κλησία τῆς Ἱερουσαλὴμ συνέκειτο, ὡς γνωστὸν, ἐξ ἰουδαίων καὶ προσηλύτων ἐκ διαφόρων
ἐθνῶν· ὡσαύτως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Ρώ-
μης καὶ αἱ λοιπαὶ ἐξ ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν αἰ πλείους ἀπῆρτιζοντο. Ἐκάστη δὲ τῶν Ἐκκλη-
σιῶν τούτων ἀπετέλει καθ' ἑαυτὴν ὅλον τι συμπαγῆς καὶ ἀδιαίρετον· ἐκάστη ἀνεγνώριζεν
ὡς ἀποστόλους αὐτῆς τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἅπαντας ἰουδαίους τῷ γένει ὑπάρ-
χοντας· ἐκάστη εἶχεν ἐπίσκοπον τὸν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἄνευ τινὸς φυλετικῆς δια-
κρίσεως καθιστάμενον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῆς ἰδρύσεως τῶν πρώτων τοῦ Θεοῦ Ἐκ-
κλησιῶν. Ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς συστάσεως τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐπικρατεῖ καὶ μετὰ
τοὺς ἀποστολικούς χρόνους ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς δηλονότι, ἢ ταῖς τῶν διοικήσεων Ἐκκλη-
σίαις, αἵτινες καθωρίσθησαν ὡς ἐκ τῆς τότε ἐπικρατοῦσης πολιτικῆς διαιρέσεως ἢ ἐξ ἄλ-
λων ἱστορικῶν λόγων. Τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν ἐκάστης τῶν τοιούτων Ἐκκλησιῶν συνέ-
κειτο ἐκ χριστιανῶν πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης. Οὕτω δὲ καὶ αἰ μέχρι τοῦδε χάριτι θείᾳ
διατηρούμεναι Ἐκκλησίαι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξαν-
δρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ ἡ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ἀπὸ τῆς συστάσεως
αὐτῶν εἰσιν Ἐκκλησίαι τοπικαί, τοὔτεστιν ἐντὸς γεωγραφικῶν ὁρίων περιλαμβανόμεναι
καὶ οὐχὶ ἐθνικαί· διὸ καὶ προσωνυμοῦνται οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς παντοδαπῶν
ἐθνῶν, ἑλληνῶν φερ' εἰπεῖν, αἰγυπτίων, σύρων, ἀράβων, βλάχων, μολδαυῶν, βουλγάρων
καὶ λοιπῶν, τῶν συνήθως ἀναμιγῆ ἐν τοῖς κλίμασι τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων κατοικοῦντων,
ἀλλ' ἐκ τῆς πρωτεύουσας πόλεως. Τοιαῦται ἦσαν καὶ αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ Ἀχρῖδων καὶ Ἰπε-
κίου καὶ τὸ λεγόμενον πατριαρχεῖον Τορνόβου... τοὔτεστιν ἦσαν Ἐκκλησίαι ἐντὸς ὁρίων
διαγεγραμμέναι καὶ οὐτε λόγῳ φυλετισμοῦ συνέστησαν, οὔτε πλήρωμα περιεῖχον ἐξ ὁμο-
φύλων πάντων καὶ ὁμογλώσσων. Αἱ δὲ μεταγενέστεραι ἐκφράσεις Ἐκκλησία λατινικῆ,
ἑλληνικῆ, ἄρμενικῆ κτλ. δηλοῦσιν ἐν γένει οὐχὶ διάκρισιν ἔθνους, ἀλλὰ διαφορὰν δόγμα-
τος. Παρομοίως Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ρωσσίας, τῆς Σερβίας, τῆς Βλαχίας καὶ Μολ-
δαβίας, ἢ καταχρηστικώτερον Ἐκκλησία ἑλληνικῆ, ρωσικῆ, σερβικῆ κτλ. σημαίνουσιν
Ἐκκλησίας αὐτοκεφάλους, ἢ ἡμιανεξαρτήτους, ἐν ἐπικρατείαις αὐτονομουμέναις ἢ ἡμια-
νεξαρτήτοις, καὶ ἔχουσιν ὠρισμένα ὄρια, αὐτὰ τὰ τῆς πολιτικῆς ἐπικρατείας... συνέστη-
σαν δὲ οὐχὶ λόγῳ ἐθνικότητος, ἀλλὰ πολιτικῆς καταστάσεως...». Μ. Γεδεῶν, Ἐγγράφα
πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος (1852-1873), Κωνσταντινου-
πολις 1908, σ. 405-407.

1. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω Ἐκθέσεως περὶ τῆς ἑτεροδιδασκαλίας τοῦ φυλετισμοῦ,
ἐθνοφυλετισμοῦ ἀπὸ κοσμικῆς πλευρᾶς εἶναι «ἡ λόγῳ διαφορῶν φυλετικῆς καταγωγῆς
καὶ γλώσσης διάκρισις καὶ διεκδίκησις ἢ ἐξάσκησις ἀποκλειστικῶν δικαιωμάτων παρ'
ἀτόμων ἢ ὁμάδων ἀνθρώπων ὁμοχώρων τε καὶ ὁμοταγῶν», ἀπὸ δὲ ἐκκλησιαστικῆς πλευ-
ρᾶς φυλετισμὸς εἶναι «ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συγκρότησις ἰδίου φυλετικῶν Ἐκκλησιῶν, πάν-
τας μὲν τοὺς ὁμοφύλους ἀποδεχομένων, πάντας δὲ τοὺς ἑτεροφύλους ἀποκλειουσῶν καὶ
ὑπὸ μόνον ὁμοφύλων ποιμένων διοικουμένων», κατὰ δὲ τὸν ὄρον τῆς Συνόδου τοῦ 1872
φυλετισμὸς σημαίνει «τάς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔξεις καὶ ζήλους καὶ δι-
χοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ» (αὐτόθι, σ. 405 καὶ 429).

των», εἰσάγων «τὸ κακὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατατομῆς, συγχύσεως καὶ διαλύσεως μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν κατ' οἶκον ἐκκλησιῶν», ἐρχόμενος οὕτω εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι κοινωμία πνευματικῆ, προωρισμένη νὰ συμπεριλάβῃ πάντα τὰ ἔθνη εἰς μίαν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα¹. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ φυλετισμὸς καταδικάζεται ὡς αἵρεσις ὑπὸ τῆς Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872, οἱ δὲ ὅπαδοί ταύτης ὡς Σχισηματικοί².

Ἡ κατὰ τὸ 1967 αὐτοανακήρυξις τῶν μητροπόλεων τῆς Βορείου Μακεδονίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς τῶν Σκοπίων, ἐν Σερβίᾳ, εἰς αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν ὑπὸ τινος κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως (17 Ἰουλίου τοῦ 1967)³ τῇ συμπαραστάσει τῆς Πολιτείας⁴ ἔχει πραξικοπηματικὸν καὶ ὅλως ἀντικανονικὸν χαρακτῆρα, καθ' ὅσον τὸ αὐτοκέφαλον μῖα Ἐκκλησία δὲν παρέχεται ὑπὸ κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως⁵ καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξου-

1. Αὐτόθι, σ. 405 καὶ 412.

2. Αἱ δύο ἀποφάσεις τοῦ Ὁρου τοῦ 1872 εἶναι αἱ ἐξῆς: «...ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφαινώμεθα.

Α) Ἀποκηρύττομεν κατακρίνοντας καὶ καταδικάζοντας τὸν φυλετισμὸν τοῦτέστιν τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔρεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν...

Β) Τοὺς παραδεχομένους τὸν τοιοῦτον φυλετισμὸν καὶ ἐπ' αὐτῷ τολμώντας παραπηγνύνα καιοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς κηρύττομεν, συνωδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόνι, ἀλλοτρίους τῆς μῖα, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο Σ χ ι σ μ α τ ι κ ο ὕ ς. Ἐπομένως, τοὺς ἀποσχίσαντας ἑαυτοὺς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἴδιον θυσιαστήριον πῆξαντας, καὶ ἴδιαν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστησαμένους... ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς τε καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς κοινωνοῦντας καὶ συμφοροῦντας καὶ συμπράττοντας αὐτοῖς, καὶ τοὺς δεχομένους ὡς κυρίας καὶ κανονικὰς τὰς ἀνιέρους αὐτῶν εὐλογίας τε καὶ ἱεροπραξίας κληρικοῦς τε καὶ λαϊκοῦς, κηρύττομεν Σ χ ι σ μ α τ ι κ ο ὕ ς καὶ ἀλλοτρίους τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» (αὐτόθι, σ. 429-430).

3. I l i e v s k i, ἔ.ἀ., σ. 160 κ.ἑ.

4. Κατὰ τὴν κοινὴν συνεδρίαν τοῦ μητροπολίτου Σκοπίων Δοσιθέου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπισκόπων μετὰ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας τὴν 18 Νοεμβρίου 1966 ὁ Δοσιθέος ἀνεκοίνωσεν ἐγγράφως ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς: «Ἀπεφασίσαμεν νὰ ζητήσωμεν ἐκ τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αὐτοκέφαλον. Τὴν ἀπόφασίν μας ταύτην ἐθέσαμεν ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου τῆς Μακεδονίας. Τοῦτο ἀπέρωσεν διὰ τὸ ἐν λόγῳ θέμα μίαν συνεδρίαν καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς ἡμᾶς ὅτι δὲν σφάλλομεν ζητούντες τὸ ἐκκλησιαστικὸν αὐτοκέφαλον». Βλ. ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 2675 τῆς 10 Αὐγούστου 1967 μὲ θέμα «Αἰτησις τῆς Αὐτονόμου Μακεδονικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως δοθῇ αὐτῇ Αὐτοκέφαλον», δημοσιευόμενον εἰς τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν ὄργανον τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου «Glasnik» τ. 8-9 (1967), σ. 154-156.

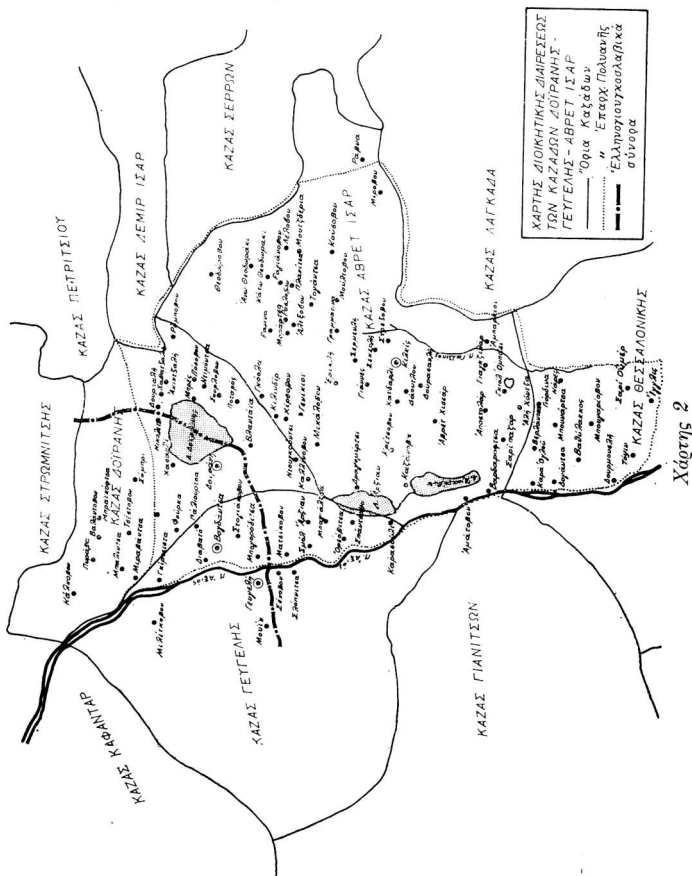
5. Ἡ παραχώρησις τοῦ αὐτοκεφάλου ὑπὸ τινος μητροπολιτικῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἐπίσκοποι ἀντιπροσωπεύουν ἀσήμαντον μειονότητα, ἐν προκειμένῳ 4 ἐπίσκοποι ἐκ τῶν 34 μελῶν, ἔρχεται εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς κανόνας, οἱ

σίας¹, ἀλλὰ ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἢ κατ' ἐπέκτασιν ὑπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐν Συνόδῳ τῆς Ἱεραρχίας ἐκπροσωπούμενης καὶ ὑπὸ τὴν οἰκοθεν νοουμένην προϋπόθεσιν τῆς ὀριστικῆς ρυθμίσεως τοῦ θέματος ὑπὸ νέας Οἰκουμενικῆς Συνόδου². Ἐν προκειμένῳ Μήτηρ Ἐκκλησία ὑπὸ εὐρύτεραν ἔννοιαν

ὁποῖοι τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ αὐτοκεφάλου ἐντάσσουν εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας. Βεβαίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας ἔχουμεν περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ αὐτοκεφάλου συμμετέσχον ὄχι μόνον ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς καὶ λαϊκοί, τοῦτο ὅμως δὲν ἀλλάσσει τὴν κατάστασιν, διότι οἱ παρακαθήμενοι, ὡς εἶναι οἱ δεῦτεροι, δὲν δύνανται νὰ νομοθετοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Βλ. 15ον κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, 7ον καὶ 17ον κανόνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Προτοδευτέρας Συνόδου (861). Πρβλ. Α. Ἀλ ι β ι ζ ἄ τ ο υ, Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, Ἀθήναι 1949, σ. 31, 311 καὶ 318. Εἰδικώτερον ὅμως περὶ τῆς κληρολαϊκῆς συνελύσεως τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπιῶν ὁ ἔσωτερικὸς Καταστατικὸς τῆς εἰς τὰ ἄρθρα 84 καὶ 85 καθορίζει τὰς ἀρμοδιότητας ταύτης, ὅπως π.χ. τὴν διαφύλαξιν καὶ πρόοδον τῆς Ἐκκλησίας ταύτης καὶ τὴν ψήφισιν κανονισμῶν καὶ ἀποφάσεων, πλην πόρρω ἀπεχούσας τῆς δυνατότητος τῆς πλεόν θεμελιώδους ἀποφάσεως περὶ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου.

1. Βλ. κανόνας 30ὸν Ἀποστολικόν, 12ον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ 3ον τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Δι' αὐτῶν ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ἡ ἀνάμιξις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς τὰ ἔσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας προβλήματα καὶ τιμωρεῖται ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος ἐπιζητεῖ τὴν ἀνάμιξιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, ὄχι μόνον διὰ καθαιρέσεως ἀλλὰ καὶ δι' ἀφορισμοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ πᾶς ὅστις μετ' αὐτοῦ ἐπικοινωνεῖ. Οἱ κανόνες οὗτοι τιμωροῦν αὐστηρῶς καὶ τὰς προσπάθειάς, ὁσάυτως, τῶν ἐπισκόπων νὰ ἀναμιγνύουν τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς εἰδικῶς εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως. Πρβλ. Ἀλ ι β ι ζ ἄ τ ο υ, Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, ἔ. ἀ., σ. 53, 132-143. Οἰκοθεν νοεῖται ἐν προκειμένῳ ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς προϋπόθεσις αὐτοκεφάλου, ἀκόμη καὶ διὰ κράτη, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ χριστιανισμὸς ἀνεγνωρίζετο ὡς ἐπίσημος θρησκεία, πολὺ περισσότερον ἢ κοσμικὴ ἐξουσία δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς κράτη, ὡς τὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς ὁποίας τὸ Σύνταγμα εἰς τὸ ἄρθρον 46 κηρύσσει τὴν θρησκείαν ἰδιωτικὴν ὑπόθεσιν ἐκάστου πολίτου, τὰς δὲ θρησκευτικὰς κοινότητας ἀνεξαρτήτους τοῦ κράτους, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἐπιτέλειαν τῶν ἱεροτελεστιῶν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διεκπεραιώσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Βλ. νόμος: 7/27-5-1953 καὶ 10/10-3-65. Πρβλ. Ἀ. Ἀ γ γ ε λ ο π ο ῦ λ ο υ, Ἡ Σερβικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, Θεσσαλονίκη 1968, σ. 278 κ.ἐ. Τ ο ῦ ἀ ὑ τ ο ῦ, Τὸ αὐτοκέφαλον, ἔ. ἀ., σ. 53-54.

2. Βλ. κανόνας: Ἀποστ. 34· Α' Οἰκουμ. Συνόδου 4, 6, 7· Β' Οἰκουμ. Συνόδου 2, 3· Γ' Οἰκουμ. Συνόδου 8· Δ' Οἰκουμ. Συνόδου 28· Τρούλλου 34, 39· Ἀντιوخ. 9· Καρθ. 56· Πρωτοδευτ. 15. Ἐκ τῶν κανόνων τούτων ἐξάγονται τὰ κάτωθι: Πρῶτον, αἱ κατώτεραι ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ εἰς θέματα γενικώτερον χαρακτῆρος ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Ἡ ἀρχὴ ὅτι «οὐδεὶς δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἕτερον μείζονα δικαίωμα, ἐξ ὅσων ὁ ἴδιος κατέχει» κατέστη πλέον νομικὸν ἀξίωμα εἰς ἅπαντα τὰ θετικὰ δίκαια, εἰσηλθε δὲ καὶ εἰς τὴν 82αν διάταξιν τοῦ Νομοκάνονος εἰς τὸ Μέγα Τυπικὸν καὶ ἐπέχει θέσιν θεμελιώδους ἀρχῆς δι' ἅπασαν τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἐπὶ τῇ βάσει, λοιπὸν, τῶν ἀρχῶν τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ θετικοῦ δικαίου αὐτοκέφαλον οὐδεὶς δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἑαυτὸν. Δεύτερον, αἱ Σύνοδοι Ἱεραρχίας τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ κυρίως αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει συγκεντρωθῆ ἡ πληρότης τῆς ἀποστολικῆς ἐξουσίας, καθορίζουν τὰς προϋποθέσεις παραχωρήσεως τοῦ αὐτοκεφάλου. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστο-

εἶναι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον γενικώτερον ὡς θεσμὸς καὶ ἐιδικώτερον ὡς ἡ ἐκχώρησασα τὰς μητροπόλεις ταύτας ἀρχὴ εἰς τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον ἐπὶ τῇ βάσει συγκεκριμένης Συνοδικῆς Ἀποφάσεως (1920) καὶ Συνοδικοῦ Τόμου (1922), ὑπὸ στενοτέραν δὲ ἔννοιαν τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον, ὀργανικὸν τμῆμα τοῦ ὁποίου μετὰ τὴν ἐκχώρησιν κατέστησαν αἱ περὶ οὗ ὁ λόγος μητροπόλεις. Ἔνεκα τῶν θεμελιωδῶν τούτων νομοκανονικῶν συμφωνιῶν καὶ δεσμεύσεων ἢ αυτοκαλουμένη «Μακεδονικῆ» Ἐκκλησία ἐκηρύχθη «Σχισματικὴ θρησκευτικὴ ὀργάνωσις» ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ ὡς τοιαύτην ἀπεδέχθη τὸ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενον Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, καὶ μετ' αὐτὸ σύμπασα ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία¹.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ καθολικὴ διὰ τοῦτο ἐκάστη ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία ἐνεργεῖ ὄχι ὡς ἀπολύτως κεχωρισμένη ἐνότης, ἀλλ' ὡς τμῆμα τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, ἐνεργεῖ ἐξ ὀνόματός της καὶ τείνει νὰ μείνῃ εἰς ὀδιάκοπον ἐνότητα πίστεως, ὁμοφωνίας καὶ ἀγάπης μετ' αὐτῆς. Ἀλλὰ ὁ θεσμὸς τῶν αυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν προήλθεν ὡς ἀποτέλεσμα πρακτικῆς ἀνάγκης, κατ' ἀκολουθίαν τῆς βασικῆς ἀρχῆς «τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἶθε συμμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐδαφικῆς διαφοροποιήσεως, ὅπως π.χ. δημιουργία ἀνεξαρτήτου κράτους ἢ ἐπέκτασις καὶ ἐπαύξησις προϋπάρχοντος, ὅπως συνέβη μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Σερβίαν μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους. Ἡ οὐσιώδης αὕτη προϋπόθεσις τοῦ αυτοκεφάλου ὠδήγησε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς χειραφετήσεως τῶν εἰς τὸ σερβικὸν κράτος περιελθουσῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κατὰ τὸ 1920², ἔκτοτε ὅμως οὐδεμία ἐδαφικὴ διαφοροποίησις συνετελέσθη

ρία μαρτυρεῖ ὅτι οἰαδήποτε ἄλλη διαδικασία ἀποκτήσεως τοῦ αυτοκεφάλου ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει δέον ὅπως ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν ἀνωτέρω θεμελιώδη κανονικὴν ἀρχήν. Καὶ τρίτον, οἱ ἱεράρχαι τμήματος αυτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἂν συνέρχωνται εἰς Σύνοδον ἢ συνιστοῦν συγκεκριμένην Σύνοδον, δὲν δύνανται μόνοι τῶν νὰ ἀνακηρύξουν τὸ τμῆμα τοῦτο εἰς αυτοκέφαλον ἀνευ τῆς βουλήσεως τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας· ἄλλως ὀδηγοῦνται εἰς Σχίσμα. Πρβλ. καὶ Γενναδίου Ἡλιουπόλεως, Τὸ Ἀυτοκέφαλον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, «Ὀρθοδοξία», τ. 5 (1930), σ. 37-41.

1. Ἀ. Ἀγγελοπούλου, Τὸ αυτοκέφαλον, ἔ.ἀ., σ. 56.

2. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν τοῦ 1920 εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» τ. 4 (1920), σ. 602-603: «...Ἐπειδὴ τοῖνυν καὶ περὶ τοῦ θεοσώστου προκειμένου Βασιλείου τῆς Σερβίας, τοῦτο τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ μετὰ τοὺς προγενομένους Βαλκανικοὺς πολέμους τῶν σωτηρίων ἐτῶν 1912 καὶ 1913 καὶ μετὰ τὸν ἄρτι λήξαντα μέγαν γενικὸν πόλεμον ἐδαφικῶς ἐπεκταθὲν καὶ ἐπαυξῆθῆν καὶ εἰς ἐν νῦν Ἠνωμένον Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων μεγαλυθῆν, συμπεριέλαβεν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ καὶ τὰς ἐξῆς ὑπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τελούσας ἐπαρχίας, ἧτοι τὰς Μητροπόλεις Σκοπιῶν, Ρασκοπρεσπένης, Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, μέρος τῆς Μητροπόλεως Βοδενῶν, τὴν Ἐπισκοπὴν Πολυανῆς, τὴν Μητρόπολιν Στραμωνίτισης καὶ τὰς ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἐρζεγοβίνῃ Μητροπόλεις Βόσνης, Ἐρσεκίου, Σβορνικίου καὶ Βανιαλούκας

εἰς τὸ Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, τὸ ὁποῖον ἀργότερον ἤλλαξε μόνον τὴν ὀνομασίαν του ἀποκληθῆν Γιουγκοσλαβία. Αἱ ἐντὸς τῆς μεταπολεμικῆς Γιουγκοσλαβίας συνταγματικαὶ καὶ διοικητικαὶ μεταβολαί, ἐκ λόγων καθαρῶς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καὶ φυλετικῆς σκοπιμότητος προεληθῆσαι (ἔξ Ὁμόσπονδοι Δημοκρατίαι, ἐν οἷς καὶ ἡ «Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας»), οὐδεμίαν ἀναλογίαν, σχέσιν ἢ συγγένειαν δύνανται νὰ ἔχουν ἐξ ἐπόψεως οὐσίας πρὸς τὴν βασικὴν κανονικὴν ἀρχὴν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς συμμεταβολῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τὰ πολιτικὰ πράγματα.

Ἐπομένως, καταπίπτει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἐπιχείρημα τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων ὅτι τὸ αὐτοκέφαλον δύνανται νὰ θεμελιωθῇ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι «ἡ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας εἶναι ὁμόσπονδον τμήμα κράτους μὲ περιορισμένας δικαιοδοσίας»¹, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον διὰ λόγους πρακτικῆς ἀνάγκης κατ' ἄκραν οἰκονομίαν παρέσχε τὸ 1959 ἤδη ἐπισήμως διοικητικὴν ἀυτονομίαν εἰς τὰς μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων, καίτοι καὶ ἡ παραχώρησις ἐκεῖνη τοῦ αὐτονόμου καθεστῶτος διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἦτο ἀντικανονικὴ, καθὼς πρὸ ἔτους (Μάϊος τοῦ 1958) ὁ εἰδικὸς ἐπὶ τοῦ θέματος εἰσηγητὴς κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας εἶχεν ἀποφανθῆ² καὶ ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Μαΐου 1966 ἐδέχθη, ἀποφασίσασα τὴν ἐπαναφορὰν τῶν μητροπόλεων τούτων εἰς τὸ πρὸ τοῦ 1959 κανονικὸν καθεστῶς, ἦτοι τὴν πλήρη ἐνσωμάτωσιν αὐτῶν εἰς τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον³.

Τέλος, ἡ ἐν ὄνματι δῆθεν ἱστορικῶν τιμῶν δικαίων αἰτιολογία τοῦ αὐτοκεφάλου μὲ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος ὑπῆρξεν αὐτοκέφαλος ἐπὶ 800 ἔτη, εἶναι ἀναληθὴς διὰ δύο λόγους: Πρῶτον, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος οὐδέποτε ὑ-

καὶ Βιχάτσης, ὁμοίως δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ ἐνιαίου τούτου βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων συμπεριελήφθησαν καὶ αἱ Αὐτοκέφαλοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τοῦ Καρλοβιτσιού καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, ὡς καὶ αἱ δύο ἐν Δαλματίᾳ ἐπαρχίαι τῆς Ζάρας καὶ τοῦ Κατάρου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, ὑπ' ὅψει ἔχον... τὰ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντα θέσμια, καθ' ἃ τὰ ἐκκλησιαστικά εἴωθε συμμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς' ...προφρονῶς διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀπεδέξατο μὲν καὶ ἐνέκρινε καὶ ἐπευλόγη τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀπ' αὐτοῦ χειραφέτησιν καὶ τὴν προσάρτησιν εἰς τὴν Αὐτοκέφαλον Ἡνωμένην ὀρθόδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν τῶν μέχρι τοῦδε ὑπ' αὐτὸ διατελουσῶν καὶ ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν ἐπαρχιῶν, ἀναγνωρίζει δὲ καὶ τὴν ἀνακρηρυχθεῖσαν ἑνωσιν...».

1. Ἀγγελοπούλου, Τὸ αὐτοκέφαλον, ἔ.ἀ., σ. 59. Πρβλ. Ilievski, Avtokefalnosta, ἔ.ἀ., σ. 121 κ.έ., 125, 131, 132, 141, 163 κ.έ.

2. Ilievski, Avtokefalnosta, ἔ.ἀ., σ. 137.

3. Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι, σ. 158.

πῆρξεν αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, οὔτε κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον, οὔτε ὑπὸ τοὺς Βουλγάρους, Σέρβους καὶ Τούρκους, οὔτε δὲ καὶ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, παρεχώρησεν ἢ ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτὴν αὐτοκέφαλον. Καὶ δεύτερον, οὐδέμια δύνανται νὰ γίνῃ σύγκρισις μεταξύ τῆς λεγομένης Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, ὅπως περὶ τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πατριαρχείου Πεκίου. Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Σερβίας καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Πεκίου εἰς τὸ μεσαιωνικὸν σερβικὸν κράτος, ὡς καὶ τὸ νῦν Σερβικὸν Πατριαρχεῖον, εἶχον σερβικὸν χαρακτῆρα, ἀνεφέροντο εἰς τὴν Σερβίαν καὶ οἱ προκαθήμενοι αὐτῶν εἰς τοὺς τίτλους τῶν ἐδήλουν τοῦτο. Ὁ Ἅγιος Σάββας Νεμάνια ὑπέγραψεν ὡς «Ἀρχιεπίσκοπος πασῶν τῶν Σερβικῶν καὶ τῶν Παραθαλασσίων χωρῶν». Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος, ἐν τῷ μεταξύ, ἦτο ἑλληνικὴ μὲ Ἑλληνας ἀρχιεπισκόπους, μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ ἐπίσημον γλῶσσαν τὴν ἑλληνικὴν καὶ οὐδέποτε εἶχεν ἐξ ἐπόψεως ἐθνικῆς συνθέσεως τῆς περιοχῆς τῆς καθαρῶς σλαβικὸν «μακεδονικόν» χαρακτῆρα μὲ τὴν σημερινὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὅρου ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν τῶν Σκοπίων, οὔτε καὶ ἐκαλεῖτο «μακεδονική», καθὼς δύνανται νὰ διαπιστωθῇ ἐκ τῶν τίτλων καὶ τῶν ὑπογραφῶν τῶν Ἀρχιεπισκόπων Ἀχρίδος¹.

1. Πρβλ. E. Golubinskij, *Kratkij očerk istorii pravoslavnih Cerkvej bolgarskoj, serbskoj i ruminskoj ili moldo-valaškoj* (=Σύντομος ἱστορία τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρικῆς, Σερβικῆς καὶ Ρουμανικῆς ἢ Μολδοβλαχικῆς), Μόσχα 1871. H. Gelzer, *Der Patriarchat von Achrida*, Leipzig 1902. St. Novaković, *Ohridska arhiepiskopija u ročetku XI veka* (= Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 11ου αἰῶνος), εἰς «Glasnik» SKA, τ. 76 (1908), σ. 1-62. I. Snegarov, *Istorija na Ohridskata Arhiepiskopija-Patriaršija od padanieto pod Turcite do nenoto unistoženie 1394-1767* (= Ἱστορία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς-Πατριαρχείου Ἀχρίδος ἀπὸ τῆς πτώσεως εἰς τοὺς Τούρκους μέχρι τῆς καταργήσεως 1394-1767), Sofija, 1932. Κ. Δελικιάνη, Ἱστορικὴ σημείωσις περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων, Παράρτημα τοῦ Γ' τόμου Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων, Κωνσταντινούπολις 1905, σ. 929-1058. Μ. Δήμιτσα, Τὰ περὶ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδος καὶ Βουλγαρίας, Ἀθῆναι 1859. Γ. Κονιδάρη, Περὶ τὴν Ἱστορίαν τῶν Μητροπόλεων Βορ. Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων κατὰ τὸν Θ', Ι, καὶ ΙΑ' αἰῶνα, «Θεολογία», τ. 23 (1952), σ. 87-94 καὶ 236-238. Α. Ταχιάου, Περὶ καταργήσεως τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχρίδος καὶ Πεκίου ἐπὶ Γενναδίῳ τοῦ Σχολαρίου, εἰς «Γρηγόριον Παλαμῶν», τ. 46 (1963), σ. 202-211. Ἐξαιρέσειν ἀποτελοῦν οἱ σύγχρονοι ἐκκλησιαστικοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς τῶν Σκοπίων, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν νὰ εὑροῦν κάποιοι συνδετικὸν κρίκον μεταξύ τῆς σημερινῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τῶν Σκοπίων καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, τὸν μόνον δὲ τὸν ὅποιον ἐπικαλοῦνται καὶ οὐδένα πλέον, εἶναι ὅτι ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς «Μακεδονικῆς» Ἐκκλησίας ἐγένετο εἰς Ἀχρίδα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ἔδρα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, καίτοι ἡ προϋπόθεσις αὐτῆ τοῦ αὐτοκεφάλου εἶναι ἄγνωστος καὶ πρωτάκουστος εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Βλ. Пиевски, *Avtokefalnosta*, ἔ.ἀ., σ. 25-62, ὅπου ἀναληθῆς ἐκθεσις περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος συμφῶνως πρὸς τὰς ἀπόψεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων.

Ἐν συμπεράσματι, δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τὸ Μακεδονικὸν Ζήτημα ἐκκλησιαστικῶς δὲν εἶναι ἔθνικὸν θέμα οὔτε τῆς Ἑλλάδος, οὔτε τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἀλλὰ διορθόδοξον καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς συνισταμένης τῆς ὀρθοδόξου κανονικῆς τάξεως, καὶ τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, οὗτινος τμῆμα, κατὰ νομοκανονικὴν παραχώρησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τυγχάνουν αἱ μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων ἐν Σερβίᾳ. Τὸ θέμα ἐρρυθμίσθη ἐκκλησιαστικῶς διὰ τῆς Συνοδικῆς Ἀποφάσεως τοῦ 1920 καὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1922. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ πραξικοπηματικὴ αὐτοανακήρυξις τοῦ αὐτοκεφάλου ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων, κατ' Ἰούλιον τοῦ 1967, εἶναι ἐξ ἐπόψεως κανονικοῦ ἀλλὰ καὶ θετικοῦ δικαίου ἀντικανονικὴ, ἐπανεισάγει τὴν αἵρεσιν τοῦ ἔθνοφυλετισμοῦ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ πρόηγούμενον τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ τέλος ἐλέγχεται ἱστορικῶς ἀνακριβῆς ὁ συσχετισμὸς τοῦ αὐτοκεφάλου τούτου πρὸς τὸ ἀνύπαρκτον τῆς πάλαι ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, δι' ὃ καὶ ἐκηρύχθη ἡ μητροπολιτικὴ περιφέρεια Σκοπίων ὡς σχισματικὴ. Ἡ μόνη ὀρθὴ λύσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἐκτροπῆς εἶναι ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ ἀγνοηθὲν νομοκανονικὸν καθεστῶς τοῦ 1920/1922 ἢ, κατ' ἄκραν οἰκονομίαν, εἰς τὸ αὐτοδιοίκητον καθεστῶς τοῦ 1959 ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγκρίσει τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, ὀργανικὸν τμῆμα τοῦ ὁποίου τυγχάνουν αἱ μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων ἐν Σερβίᾳ, κατόπιν καὶ τῆς σχετικῆς συγκαταθέσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς ἐκχωρησάσης ἀρχῆς, δυνάμει τῶν συμπεφωνημένων κατὰ τὰ ἔτη 1920 καὶ 1922.

RÉSUMÉ

Athanas Angelopoulos, Le régime ecclésiastique des métropoles de la Macédoine du Nord de 1912 jusqu' à nos jours.

L'application du principe fondamental canonique «τά ἐκκλησιαστικά εἶθε συµμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς» au Patriarcat Oecuménique d'assurer opportunément la substance canonique aux métropoles de la Macédoine au cours des guerres balkaniques des années 1912, 1913, après la délibération du pays du jug Othoman.

Le Patriarcat Oecuménique concéda les métropoles de la partie nord de la Macédoine et plus spécialement celles de Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Στρωμνίτισης ainsi que quelques sections des évêchés de Πολυανῆς et Βοδενῶν, métropoles qui du point de vue géographique furent incorporées au «Royaume Uni des Serbes, Croates et Slovènes» à l'Église Serbe. La Décision Synodique de 1920 et le Tome Synodique de 1922 arrangea définitivement le régime ecclésiastique des métropoles en question et toutes les Églises Orthodoxes approuvèrent cet arrangement.

Or la proclamation arbitraire de l'épiscopat de Scopjé en église autocéphale en 1967 fut considérée, du point de vue de droit canonique et droit positif comme antiréglementaire et illegitime, elle reintroduisit suivant l'exemple de l'Exarchat Bulgare, l'hérésie de l'ethnophylétisme dans l'Église Orthodoxe. Le rapprochement de cette proclamation à celle de l'exarchévêché d'Ochride, proclamation qui n'eut jamais d'ailleurs existée, fut considéré comme inexact du point de vue historique. La région métropolitaine de Scopjé fut considérée comme schismatique.

Seul le retour de l'église de Scopjé au régime canonique de 1920 et 1922 ou au moins au régime autonome de 1954, aurait pu arranger cette déviation de l'église de Scopjé. Cette solution ne serait valable que si elle était approuvée par le Synode de l'Hiérarchie du Patriarcat Serbe dont les métropoles de la Macédoine du Nord et de Scopjé, en Serbie, font légalement partie, tout en ayant le consentement du Patriarcat Oecuménique en vertu des conventions des années 1920 et 1922.